

Review Article

Journal of Exercise and Sport Sciences Research (JOINESR) 1(1), 41-54, 2021

Received: 25-Nov-2021 Accepted: 23-Dec-2021

Antrenör Davranışları: Kuramsal Yaklaşımlar, Antrenörün Sporcuya Etkisi ve Öneriler

Tuğçenur KALKAN¹ , İhsan SARI^{2*}

¹ Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, t.kalkan@gmail.com

² Spor Bilimleri Fakültesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, sarihsan@yahoo.com

ÖZ

Sporcuyu etkileyen birçok unsur olmakla birlikte bunların en önemlilerinden biri antrenörlerdir. Antrenör, sergilediği davranışlar ile sporcuyu bir çok yönden etkilemektedir. Bu makale antrenör davranışları ile ilgili kuramsal yaklaşımları ve antrenör davranışlarının sporcuya etkilerini değerlendirerek antrenörlere bazı öneriler sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak antrenör davranışlarına yönelik bazı kuramsal yaklaşımlar özetlenmiştir. Sonrasında ise antrenör davranışlarının sporcunun performansı, motivasyonu, tükenmişliği, ahlaki davranışları ile takım birlikteliğine etkisi ele alınmıştır. Alanyazındaki araştırmalar ışığında antrenör davranışlarının sporcuları bir çok açıdan etkilediği söylenebilir. Antrenörler, sergiledikleri davranışlar ile sporcuların performansı, motivasyonu, tükenmişliği, ahlaki davranışları ve takım birlikteliğini etkilemektedir. Bu araştırma kapsamında ele alınan çalışmalar doğrultusunda antrenörler için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antrenör, davranış, liderlik, motivasyon

Coaching Behaviors: Theoretical Approaches, Coaches' Effect on Athletes and Recommendations

ABSTRACT

Although there are many factors that affect the athlete, one of the most important of these factors is sport coach. The coach affects the athlete in many ways with the behaviors they exhibits. This article has been prepared in order to offer some suggestions to sport coaches by evaluating the theoretical approaches about coaching behaviours and reviewing the effects of coaching behaviours on athletes. Accordingly, some theoretical approaches to coaching behaviours are summarized. Afterwards, the effects of coaching behaviors on athletes' performance, motivation, burnout, moral behaviors and team cohesion were discussed. It could be said in the light of the relevant studies that coaching behaviors affect athletes in many ways. Coaches, by the behaviours they exhibit, affect athletes' performance, motivation, burnout, moral behavior and team cohesion. Finally, in line with the explanations made, some suggestions for sports coaches were proposed.

Keywords: Coach, behavior, leadership, motivation

Giriş

Antrenörlük; spor fiziyojisi, spor psikolojisi, biyomekanik, beden eğitimi ve spor yönetimi gibi spor bilimlerinin birçok farklı dalından beslenerek, kendi içinde özelleşmiş bir yapıya sahiptir. Antrenörlük düşünsel bir eylemdir; özünde sıklıkla “doğru karar verme” ve “en uygununu seçme” yaklaşımını barındırır (Taylor, 2006). Bu süreci yürüten antrenör ise, bireylerin farklı spor dallarıyla ilişkili potansiyellerini gerçekleştirmeleri için yönlendirip eğiten, performans ve rekreatif amaçlarla spora katılan bireyleri antrene eden kişidir (Coutu ve diğ., 2009; Cruickshank ve Collins, 2015; ICCE ve ASOIF, 2012; Lyle, 2002). Antrenörü tanımlayan ve görevlerinin kapsamını belirten çalışmalar incelendiğinde, antrenörün hem sportif performansı artırma hem de sporcuların fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel potansiyellerini geliştirme görevlerinin vurgulandığı görülmektedir (Erdem, 2005; Lyle ve Cushion, 2016). Antrenör, takım içerisindeki eğitici rolünün yanında liderlik rolü ile de antrenörlük sürecini sürdürür (Lyle ve Cushion, 2016). Antrenör, takım dinamiğini belirleyen bir lider (Karakoç ve diğ., 2011), sporcu için bir model (Sunay, 2013) ve sporun temel taşı (Sunay, 1997) olarak tanımlanmakla birlikte sporcusunun üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Stirling ve Kerr, 2009). Antrenör, segilediği davranışlarla sporcu üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etki oluşturabilir. Bu nedenle antrenör davranışları üzerine bir çok araştırma yapılmıştır.

Antrenör Davranışlarının Önemi

Spor ortamındaki bireyler birbirleri ile etkileşim halindedir. Birbirleriyle etkileşim içinde olan bireylere; sporcu-sporcu, antrenör-sporcu veya antrenör-antrenör gibi ikililer örnek olarak verilebilir (Ahmad, 2014). Bu ilişkiler içinde en etkili olanının ise antrenör-sporcu arasındaki ilişki olduğu ifade edilmektedir (Jowett ve Cockerill, 2003; Cross ve Lyle, 1999). Antrenör, sergilediği davranışlar ile sporcuyu bir çok yönden etkiler. Yapılan araştırmalar antrenörün sporcu üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu vurgulamaktadır (Amorose ve Anderson-Butcher 2007; Vallerand ve Losier 1999; Aktaran Kırkibir ve diğ., 2021).

Antrenörün sporcusuyla iletişim kurma şekli sporcunun psikolojik durumunu ve sportif performansını etkileyebilmektedir (Cranmer ve Myers, 2015). Antrenörleriyle kurdukları iletişimi pozitif olarak algılayan sporcuların motive oldukları ve daha iyi bir performans gösterdikleri ifade edilmiştir (West 2016). Bunun tam tersi durumda, antrenörlerin sergilediği agresif iletişim tarzı, sporcu için olumsuz sonuçlar ortaya çıkartır. Ayrıca, antrenörün olumsuz iletişim tarzının sporcuların duygularını zedelediği de belirtilmiştir (Bekiari ve Sympas, 2015). Antrenörün etkili liderlik davranışları ortaya koyamaması neticesinde antrenör-sporcu ilişkisinde bazı problemlerin yaşanması muhtemeldir.

Antrenörlerin davranışları ile sporcunun motivasyonu ve sergileyeceği performans arasında bir ilişki bulunmaktadır. Antrenör-sporcu ilişkisinden doğan iletişim, sporcuların psikolojik ve fiziksel niteliklerinin gelişimi bakımından önemlidir (Jowett ve Cockerill, 2003). Nitekim antrenörler ve sporcular atletik performansa ulaşabilmek, madalya kazanacak başarılarla imza atabilmek, becerileri geliştirebilmek, spordan zevk alabilmek ve motivasyonlarını sürdürebilmek için birbirlerine ihtiyaç duyarlar (Jowett, 2012). Sportif performansın artırılabilmesi için antrenörlerin sporcularıyla olan iletişimlerinde zihinsel ve duygusal olarak bir uyum olmalıdır. Bu uyumun sağlanabilmesi için; antrenörlerin sporcularını ikna edebilmesi, güdüleyebilmesi, etkili ve doğru geri bildirimde bulunması gereklidir. Bu özellikler ise antrenörün iletişim tarzıyla yakından ilişkilidir (Lyle, 2002; Aktaran Konter, 2006). Antrenörler, sporcularıyla kurdukları iletişim sayesinde onların başarılı performans

sergilemelerine etki ederler. Nitekim antrenörler, sporcuların sahip olduğu yetenekleri biçimlendirerek onlara yön verir (Amman ve diğ., 2000).

Antrenörlüğün kendi içinde geniş bir araştırma alanı olması, birçok çalışma alanı ile ilişkisinin bulunması ve antrenörün sporcuları birçok yönden etkileyebilmesi nedeni ile antrenörün davranışları ile ilgili farklı bakış açılarından birçok araştırma gerçekleştirilmiştir. Antrenör, takım içinde farklı görevlerde bulunan bireylerle işbirliği yapmak, bunların sonuçlarını değerlendirmek ve takımın başarısı için bir sonuca varmak zorundadır (Koç, 1994). Antrenörlerin, spor alanında ifade edilen bu önemi ve sporcular üzerindeki potansiyel etkilerinden dolayı, son yıllarda antrenörlük (Sarı ve Bulut, 2020) ve antrenörlerin sporculara etkisi hakkında birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Sarı, 2019). Antrenör davranışları ile ilgili gerçekleştirilen araştırmalar yıllardan beri bu konu ile ilgili geliştirilen kuramsal yaklaşımlar neticesinde şekillenmiştir. Bu nedenle, antrenör davranışları ile ilgili günümüze kadar yapılmış olan çeşitli kuramların incelenmesi bu konunun çok daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Antrenörlerin davranışları ve bu davranışların sporcular üzerindeki etkisini inceleyen farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu araştırmada; Çok Boyutlu Liderlik kuramı (Chelladurai, 1984), Antrenör Sporcu İlişkisi Modeli (Jowett ve Ntoumanis, 2004), antrenörün özerklik destekleyici davranışı (Amorose ve Anderson-Butcher, 2015), sosyal destek davranışı (DeFreese ve Smith, 2014) ve kontrol edici antrenör davranışları (Bartholomew ve diğ., 2010) gibi yaklaşımlar ele alınacaktır. Bu yaklaşımlar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Çok Boyutlu Liderlik Modeli'ne Göre Antrenör Davranışları

Antrenör davranışları üzerine odaklanan Chelladurai (1990) spor alanına özgü ilk liderlik modeli olan Çok Boyutlu Liderlik Modeli'ni geliştirmiştir. Chelladurai'ye göre, sporcunun veya takımın performansını arttıracak ve sporcuların daha fazla doyum almasını sağlayacak liderlik davranışları üç unsurun etkileşimi sonucunda ortaya çıkar; antrenörün zorunlu davranışı, antrenörün gerçek davranışı ve sporcunun tercih ettiği antrenörlük davranışı (Chelladurai ve Riemer, 1998). Chelladurai ve Carron (1978), performans ve hazzın, birbirinden bağımsız olmadığını belirtmişlerdir. Sporcuların görevi başarmaya yönelik tutum sergilediği zaman lider de bu tercihleri yerine getirdiği takdirde hem performans hem de haz artabilir. Sporcuların doyum düzeylerinin ve takımın performansının artması; antrenörün zorunlu, gerçek ve tercih edilen liderlik davranışları arasındaki uyum ile gerçekleşebilir (Chelladurai, 2007).

a. Zorunlu Liderlik Davranışları: Bu antrenör davranışında, durumsal özellikler tarafından şekillenen istekler ve zorlamalar ile antrenör kesin şekilde davranmaya zorlanır. Örneğin; antrenörün çevresi ve takımın organizasyonel yapısı, belirlenen hedefler, takımın görevi, sosyal normlar, kültürel değerler, kurallar ve yönetmelikler, antrenörün liderlik davranışlarını etkileyen durumsal özelliklerin bir kısmıdır (Chelladurai, 1990). Bu özelliklere göre antrenörün ortaya koyması gereken davranışlar bu boyutta ele alınmıştır.

b. Gerçekte Olan Liderlik Davranışları: Gerçek lider davranışı, liderin sahip olduğu davranışları anlatır. Yani zorunlu veya tercih edilen davranışlar dışında, antrenörün gerçekte sergilediği davranışlardır. Doğrudan antrenörün bireysel ve yetenek ile ilgili özelliklerinden, dolaylı olarak da üyelerin liderden beklentileri ve durumun lidere yüklediği zorlayıcı davranışlardan etkilenir. Liderin değişkenlere tepkisi “uyum veya uyarlayıcı”, liderin üyelerin istek ve gereksinimlerine yanıtı ise

“tepkisel” olarak görülmektedir. Durum, liderin üstleneceği uyarlayıcı veya tepkisel davranışın derecesine göre, lider açısından çok olumlu veya az olumlu şeklinde değişebilir.

c. Tercih Edilen Liderlik: Sporcuların liderlerden beledikleri davranış şekilleridir. Bu, sporcuların gereksinmelerinin bir ifadesi olarak da düşünülebilir. Gerçek lider davranışı ile sporcuların tercih ettikleri lider davranışı ne kadar uyuşursa, takımdaki sporcular o kadar doyuma ulaşır. Lidere ait bu davranış, duruma ait değişkenlerin ve üyelerin özelliklerinin bütünleşmesi sonucunda meydana gelir. Çünkü lider ve üyeler belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelip, işin yapılması için sosyal çevreyi oluşturan unsurlardır. Yani lider ve üyeler arasındaki etkileşim tercih edilen lider davranışının seçilmesini sağlar.

Özetlemek gerekirse; zorunlu lider davranışları takımın temel kurallarına uyan davranışlar, tercih edilen lider davranışları sporcuların tercih ettikleri antrenör davranışlarıdır. Gerçek lider davranışıysa antrenörün takım tercihlerini ve özelliklerini dikkate almadan hareket etmesi neticesinde ortaya çıkan davranışlardır (Çalışkan, 2001). Chelladurai’ye göre antrenör davranışlarının etkili olması için, bu üç antrenör davranışının birbiri ile uyum içinde olması gerekmektedir. Bu sayede sporcuların tatmini ve performansı artar (Chelladurai, 1993).

Özerklik Destekleyici Antrenör Davranışı

Özerklik ihtiyacı; bireyin kendi seçimleri, kendi hareketlerinin kontrolünde olması ve yaptığı davranışların sorumluluğunun kendine ait olması ile açıklanır (Deci ve Ryan, 1985). Özerklik, öğrenenin öğrenme sürecinde gereken sorumluluğu üstlenmesi (Holec, 1991) ve bununla birlikte öğrenmeyle ilgili kararları kendisinin alabilmesi (Wang, 2011) olarak tanımlanmaktadır. Bireye öğrenme sürecinde sağlanan özerklik, onun ilgisini artırır, daha üst düzeyde performans ortaya koymasını sağlar (Ryan ve Deci, 2000) ve içsel motivasyonu artırır (Scharle ve Szabo, 2000). Bu nedenle öğretme-öğrenme sürecinde bireylerin özerkliği desteklenmelidir (Aytunga ve diğ., 2014).

Antrenörün özerklik desteği sağlaması, sporcuların gerçekleştirdikleri doğru ve başarılı davranışları teşvik etme, seçim aşamalarında sporcuya da yer verme, sporcuların görüşlerini önemseyip dikkate alma, gerektiğinde sporcuların insiyatif kullanmalarına izin verme ve sporculardan bir şey yapmaları istendiğinde gerekli nedenler sunma gibi davranışları içermektedir. Antrenörün sporculara özerklik desteği sağlamanın sporcuya birçok yönden katkıda bulunduğu ifade edilmektedir (Felton ve Jowett, 2013; Quested ve Duda, 2011). Özellikle, özerklik destekleyici antrenörlüğün sporcuların diğer psikolojik ihtiyaçlarını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir (Amorose ve Horn, 2000). Özerklik destekleyici bir antrenör, sporcuların tercihlerini kabul eder ve onların bakış açısını anlamaya çalışır, antrenman ve maçlarda anlamlı bir tercih yapar, sporcularının karar verme konusundaki katkılarını mümkün olduğunca memnuniyetle karşılar (Aktaran Sarı ve Köleli, 2020).

Sporcuya özerklik desteği sağlamanın önemini vurgulayan bir çalışmada, antrenörden algılanan özerklik desteği ve sporcuların özerk güdülenmesi arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, antrenörün sporcunun özerkliğini destekleyici davranış göstermesi, sporcunun fikirlerine değer vermesi ve kontrol edici bir tutum sergilememesinin sporcunun özerk güdülenmesini olumlu olarak etkileyeceği söylenebilir. Bu konu hakkında sporcular ile yapılmış araştırmalar da antrenörün özerklik desteğinin sporcunun özerk güdülenmesini artırdığını ifade etmektedir (Gaudreau ve diğ., 2016; Amorose ve diğ., 2016). Özerk güdülenmenin, kontrollü güdülenme türleri ve güdülenmemeye göre çok daha olumlu sonuçları olduğu için (Fenton ve diğ.,

2014; Chan ve diğ., 2015) antrenörlerin sporculara özerklik desteği sağlaması önerilmektedir (Sarı, 2019).

Kontrol Edici Antrenör Davranışları

Kontrol edici antrenör davranışları, oyuncularla etkileşime girerken baskı yapan, zorlayan ve gözdağı vermekten çekinmeyen davranışlardır (Bartholomew ve diğ., 2010). Kontrol edici antrenör davranışları sporcuya seçme şansı vermemek ve baskı kurmak gibi olumsuz davranışları içermektedir (Deci ve Ryan, 2000; Deci ve Ryan, 2008; Fenton ve diğ., 2014). Özerklik desteğinin aksine, antrenörün kontrol edici tutum sergilemesi; sporcu üzerinde baskı kuran ve otoriter bir yapı barındıran antrenör davranışlarını ifade eder. Antrenörün, kendi görüşlerini sporcuya empoze etmesi, nispeten daha baskıcı bir yapıda olması ve sporcuyu karar aşamasına dahil etmeyen yaklaşımını ifade etmektedir (Fenton ve diğ., 2014). Yapılan araştırmalara göre kontrol edici antrenör davranışı; sporcuların psikolojik ihtiyaçlarının tatmininin engellenmesi gibi birçok olumsuzluğa yol açmaktadır (Bartholomew ve diğ., 2011; Isoard-Gauthier ve diğ., 2012; Kipp ve Weiss, 2013; Cheval ve diğ., 2017).

Antrenör Sporcu İlişkisi Modeli

Sporda, özellikle de antrenörlük sürecinde antrenör ve sporcu arasında kurulan ilişki sporcunun fiziksel ve psiko-sosyal gelişiminde önemli rol oynar (Jowett ve Cockerill, 2002). Bu bağlamda düşünüldüğünde; antrenörlük süreci sporcunun; sporda yaşayacağı hazzı, benlik saygısını ve performans başarılarını belirlemede önemli olabilmektedir (Jowett ve Meek, 2000).

Jowett (2005)'e göre, son yıllarda farklı şekillerde ele alınan antrenör sporcu ilişkisi, hem antrenörün hem de sporcunun birbirine bağlı ve birbiriyle bağlantılı duygu, düşünce ve davranışlarına dayanmaktadır. Antrenör sporcu arasındaki ilişki kaliteli olursa sportif anlamda da daha olumlu sonuçlar elde edileceği belirtilmiştir (Jowett ve Meek, 2000; Jowett ve Ntoumanis, 2004).

Antrenör Davranışlarının Sporcuya Etkisi

Antrenör davranışları sporcunun performansını ve çeşitli psikolojik özelliklerini etkilemektedir. Antrenörlerin, sporcuları üzerindeki etkisi üzerine yapılan çalışmaların genel sonucu olarak şu ortaya çıkmıştır: “etkili bir antrenör” başarılı performans ortaya koyabilen ve sporcularından olumlu psikolojik tepkiler alabilen antrenördür. Bu nedenle, etkili bir antrenör, etkili liderlik davranışları sergilemeli ve gösterdiği bu davranışlar sayesinde sporcuların performansını ve psikolojik özelliklerini optimal şekilde etkilemelidir. Antrenör davranışlarının sporcuların performansına ve çeşitli psikolojik özelliklerine etkisi aşağıda ayrı ayrı ele alınmıştır.

Antrenör Davranışlarının Sporcunun Performansına Etkisi

Antrenörlük sürecinde araştırılan konulardan biri de antrenörlük davranışlarının sporcu performansı üzerine etkisidir. Antrenör davranışlarının sporcunun performansını olumlu veya olumsuz etkilediği düşünüldüğünde, antrenör-sporcu ilişkilerinin algılanan davranışlar yönünden incelenmesi etkili antrenörlük için yol gösterici olacaktır (Jowett ve Ntoumanis, 2004). Antrenörlük bir çok beceri gerektirmektedir. Örneğin, özel teknik bilgi, sporcuların davranışlarını değiştirebilme, birçok çevresel konuları koordine etme, performans değişkenlerini kontrol etme, hedefleri belirleyip başarmak için etkili yönlendirme ve iletişim becerileri bu becerilerden bazılarıdır (Sabido ve diğ., 1994, Konter

2006). Sporcular hem fiziksel açıdan, hem teknik-taktik açıdan hem de psikolojik açılardan hazır olduklarında başarılı olma şansları artmaktadır. Bunları ise, farklı antrenman metodlarıyla antrenörler sağlamaktadır (Durdubaş, 2013). Antrenörlerin her sporcuya özel olarak hazırladıkları eğitim programlarının yanı sıra antrenör davranış ve tutumları da sporcuların performanslarını geliştirmek için önemlidir.

Antrenör davranışlarının sporcunun performansı ile ilişkisine yönelik araştırmalar incelendiğinde, antrenörün sporcusunun performansı üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılmaktadır. Örneğin, antrenör liderlik davranışları, üniversite sporcularında takımın kazanma-kaybetme yüzdesini etkilemektedir (Chelladurai ve Carron, 1978; Weiss ve Friedrichs, 1986). Olimpik sporcular üzerinde yapılan farklı bir çalışmada ise sporcular antrenörlerinin iletişimlerinin zayıf olmasından dolayı performanslarının olumsuz etkilendiğini belirtmişlerdir (Gould ve diğ., 1999). Diğer yandan, sporcunun duygusal ve fiziksel gereksinimlerine yönelik, karşılıklı bilgi alışverişinin önemsendiği, yapıcı ve pozitif bir dilin kullanıldığı, sporcuyu olumlu yönde motive edebilecek ortamlarda ise antrenör-sporcu iletişimi, başarılı olabilmeyi ve performansı verimli kullanabilmeyi desteklemektedir (Bartholomew ve diğ., 2009).

Antrenör Davranışlarının Sporcunun Motivasyonu Üzerindeki Etkileri

Motivasyon bireyin içinde var olan, olumlu ya da olumsuz bazı davranışlarda bulunması, belirli isteklere ulaşması ve bu isteklere ulaşmanın sonucunda tatmin olmasını sağlayan içsel bir güçtür. İnsanları belirli bir yönde hareket etmeye zorlayan bu gücün devreye sokulması, istenilen performansa ulaşabilmeyi sağlar. Motivasyon, insanlar bir işi yaparken içlerinde hissettikleri o işi yapma isteğini sağlayan güçtür (Bentley, 2003). Aynı zamanda motivasyon, bir motivin etkisiyle ve mevcut şartlara bağlı olarak bir davranışa yani spor faaliyetine yol açan ve faaliyeti sürdüren sürecin adıdır.

Antrenörün davranışları ve sporcu motivasyonu arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma antrenör davranışlarının önemini vurgulamaktadır (Amorose ve Anderson-Butcher 2007; Vallerand ve Losier 1999). Antrenörlerin; egzersiz programlarını düzenleyen, performans değerlendirmeleri yapan, spor ortamını şekillendiren, sporcularını onaylayan, ödüllendiren veya cezalandıran kişiler oldukları bilinmektedir. Antrenörlerin spor ortamında sergiledikleri davranışlar, sporcuların motivasyonları üzerinde önemli etki yaratabilecek ortamı oluşturmaktadır (Treasure ve Roberts, 1998).

Yaşları 10 ile 18 arasında olan toplam 312 kız ve erkek yüzücü ile; algılanan antrenörlük davranışları ile sporcuların kendi sporsal becerilerini ve güdülenme türlerini algılamalarındaki ilişki üzerine yapılan bir çalışmada (Black ve Weiss, 1992), başarılı performansların ardından daha sık geri bildirimde bulunan ve sporcularına cesaret veren antrenörlerin sporcuları yüksek puana sahip olurken, bu durumun tam tersi eğilimde olan antrenörlerin sporcularının düşük düzeyde motivasyon puanlarına sahip oldukları belirlenmiştir (Aktaran Barut, 2018).

Spor yapmak için gelişmiş kas ve iskelet yapısı, yüksek koordinasyon ile bir takım kişilik özelliklerine ve yeterli düzeyde motivasyona ihtiyaç vardır. Eşit fiziksel yeteneklere ve eşit çalışma koşullarına sahip birçok sporcunun ancak bir kısmı yüksek düzeyde performansa ulaşabilmektedir. Başarı düzeyindeki bu farklılığa neden olan etkenler vardır. Bu etkenlerin en önemlilerinden bir tanesi motivasyondur (Erkal ve diğ., 1986). Spor ortamında diğer kişilerin verdikleri geri bildirimler önemlidir. Özellikle antrenörlerden gelen pekiştiriciler sporcular için büyük bir motivasyon kaynağıdır.

Antrenör Davranışlarının Sporcunun Tükenmişliği Üzerine Etkileri

Tükenmişlik, spor içerisinde antrenörler ve spor psikologları arasında kayda değer endişelere yol açan bir sendromdur (Raedeke ve diğ., 2002). Son yıllarda sporcuların tükenmişlikleri üzerine birçok araştırma yapıldığı görülmektedir (Gustafsson ve diğ., 2018; Li ve diğ., 2019). Raedeke ve Smith (2009), sporcu tükenmişliğini duygusal ve fiziksel yorgunluk, azalmış başarı hissi ve spor devalüasyonu ile karakterize çok boyutlu, bilişsel-duygusal bir sendrom olarak tanımlamaktadır.

Vaeley ve diğ., (1998) yaptıkları çalışmada antrenör davranışlarının sporcu tükenmişliği üzerindeki etkilerini şöyle açıklamıştır; bu çalışmada antrenör davranışı ve sporcu bağlantısının sporcuların antrenörlerin davranışlarına ilişkin algılarına bağlı olması nedeniyle daha az net olduğu iddia edilebilse de, en azından büyük bir güvenle söyleyebiliriz ki, sporcularda yüksek düzeyde tükenmişlik; onların antrenörlerinin iletişim ve geri bildirim davranışları ve koçluk tarzlarına ilişkin algıları ile ilgilidir. Bu durum antrenörü; sporcuları tükenmişliğe karşı tamponlamada veya katkıda bulunmada çok etkili biri olarak altını çizmektedir. Sporcuların koçluk davranış algılarını kullanmalarının kısıtlılığı; sporcuların mevcut tükenmişlik düzeylerinin antrenörlerinin davranışlarını değerlendirmelerini etkileyebileceği açıktır (Vaeley ve diğ., 1998).

Antrenör Davranışlarının Sporcunun Ahlaki Davranışları Üzerine Etkileri

Spor ortamında gerçekleşen etkinlikler diğer bireyler ile etkileşim sağlamaktadır bu nedenle spora dair faaliyetlerin tümü ahlak ile yakından ilişki içerisindedir (Arslan ve diğ., 2018). Spor ortamında, spor ahlakının öğretilmesi ve bu öğrenimlerin tüm yaşamsal süreçlere yansıtılması oldukça önemli görülmektedir (Gülcan, 2015). Sporun genel amaçlarından birkaçı da; erdem sahibi, ahlak değerlerine önem veren, yaşamında mutlu, sağlıklı ve bir şeyler üretebilen bir gençlik yetiştirebilmektir. Spor etkinlikleri ile birlikte sporda fair play duygusu ve ahlaki değerlerin hayata yansması beklenen bir olgudur (Durak, 2011).

Spor ortamlarında sporcuları ile yakından ilişki içinde olan antrenörler aynı zamanda sporcusunun ahlaki davranışları üzerinde de etkilidir. Antrenörlerin sporcularını desteklemesi, ahlaki yönden olumlu kazanım elde edilmesini sağlamaktadır (Sarı, 2019; Sarı ve Köleli, 2020). Antrenörler ve sporcular kuralların izin verdiği ölçüde mücadele etmelidirler (Kosiewicz, 2014). Oyun içerisinde, hakemi aldatmak, faulle oyuncuyu durdurmak gibi davranışlar hiç şüphesiz ahlaki değildir (Reddiford, 1998). Sporcular, amatör ruhuyla mücadele etmeyi sevdiğinden yakalanmadığı sürece kuralları ihlal etme eğilimi gösterebilmektedirler (Lumpkin ve diğ., 2003). Nitekim antrenörler kazanmaya yönelik hedefler oluşturduğunda; futbolcuların saldırganlık ve öfke gibi ahlaki olmayan davranışlarında artış meydana gelmiştir (Ommundsen ve diğ., 2003; Palou ve diğ., 2013; Güvendi ve Türksoy Işım, 2019; Güvendi ve Keskin, 2020).

Araştırmalara göre antrenör-sporcu ilişkisi arasındaki bağ ilerledikçe, sporcuların antrenörlerinin ahlaki normlarını kabul etmeye daha eğilimli oldukları görülmüştür (Peláez ve diğ., 2013). Cairney ve diğ., (2018) sporcular ve antrenörleri arasındaki pozitif ilişki ve uyumun, olumlu sosyal davranışlar gibi birçok pozitif etkisi olduğunu ifade etmiştir. Başka bir çalışmada ise benzer şekilde antrenör-sporcu ilişki kalitesi yüksek olan sporcularda; anti-sosyal davranışların seyrek, olumlu sosyal davranışların ise daha sık görüldüğü bildirilmiştir (Rutten ve diğ., 2007). Başka bir çalışmada ise antrenörlerin kazanma beklentilerinin sporcuların fair play davranışlarını etkilediği ve bu durumun özellikle spor deneyiminin daha az olduğu sporcularda daha belirgin olduğu görülmüştür (Stornes,

2001). Canlı ve diğ., (2021) altyapı sporcularının bazı değişkenler ile birlikte antrenör-sporcu ilişki düzeylerinin sporcuların ahlaki karar alma tutumlarına etkisi araştırılmış ve antrenör ve sporcu ilişkisi arasındaki karşılıklı güven, saygı ve değer vermeyi ifade eden yakınlık alt boyutu ile ahlaki karar almada olumlu tutum ve davranışı temsil eden adilce kazanmak alt boyutu arasında pozitif doğrusal ilişkinin olduğu, bu ilişkinin karşılıklı olarak artması ile beraber sporcuların ahlaki karar alma tutumları da olumlu olarak artabileceğini bildirilmiştir.

Antrenör Davranışlarının Sporcuların Takım Birlikteliği Üzerindeki Etkileri

Takım birlikteliği, daha geniş kapsamda sosyolojik bir terim olan ‘grup birlikteliği’ ile özdeşdir. Bu kavramların ikisi de belli bir amaç için çalışan takım veya gurubu bir arada tutan birliktelik veya bağlılık olarak açıklanmaktadır. Festinger ve diğ., (1950), takım birlikteliğini elemanların grup içinde kalması üzerinde rol oynayan kuvvetlerin toplamı olarak ifade etmektedirler (Moralı, 1994). Sporda en önemli unsurlardan biri takımdaki sporcular arasında bir birliktelik olması gerektiğidir. Takım içerisinde sporcuların birlik ve beraberlik düzeyleri arttıkça motivasyon düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Birliktelik kavramı, takım içindeki üyelerin kendi aralarında kuvvetli bir bağ kurarak davranış birliğine ulaşmaları, birbirlerine karşılıklı destek olmaları ve böylece kendi kendine yeterli hale gelmelerini anlatır. Nitekim takımları başarılı ya da başarısız kılan en büyük faktörlerden birisi takım ruhu ve takım birlikteliğidir. Takım birlikteliğinin belirleyici unsurları vardır. Takımdaki sporcular ve antrenör arasındaki iletişim, takım içi birliği etkileyen en önemli faktörlerdendir. Antrenörleri ile sağlıklı ve düzenli etkileşimde olan takımların birbirine bağlılık ve güveni yüksektir. Aynı zamanda antrenörlerin de takımlarıyla sağlıklı bir iletişim içinde olması karşılıklı olarak takım motivasyonunu artıracaktır. Yani; takım dinamiğinin yüksek olması için; antrenörlerin sporcularına destek vermesi, takımına güvenmesi, takımını motive etmesi takım başarısı için önemlidir. Sonuç olarak antrenörün takım sporcuları için ister antrenman içerisinde ister yarışma ortamında doğabilecek kaos ortamını çözümlenebilecek etkisi, hem takım bütünlüğü için hem de başarı odaklı bir ekip ruhu için oldukça önemlidir (Carlson, 2011).

Antrenör davranışlarının takım birlikteliğine etkisi üzerine yapılmış bazı araştırmalar bulunmaktadır. Taiwan’da kolej basketbol takımları üzerinde gerçekleştirilmiş bir çalışmada, antrenörlerin liderlik davranışları ile takım bütünlüğü arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada oyuncular tarafından algılanan liderlik boyutları ile takımda algılanan görev ve sosyal bütünlük arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Aktaran Çelik, 2015). 2009 yılında Taiwan’da üniversitelerin basketbol takımlarında görev yapan antrenörlerin liderlik davranışları ile takım bütünlüğü arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışmada ise, antrenörün sosyal destek, pozitif geri bildirim, antrenman ve yapı ile demokratik davranışlarının takım bütünlüğü ile pozitif bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir (Aktaran Çelik, 2015).

SONUÇ

Alanyazındaki araştırmalar incelendiğinde antrenör davranışlarının sporcuları bir çok açıdan etkilediği görülmektedir. Antrenörler sergiledikleri davranışlar ile sporcuların; performansını, motivasyonunu, tülenmişliğini, ahlaki davranışlarını ve takım birlikteliğini etkileyebilmektedirler. Yapılan çalışmalara göre antrenörler; sporcular, takım, çevresel faktörler ve kendi özellikleri doğrultusunda en uygun davranışları sergilemelidir. Literatürde pek fazla antrenör davranış ve stilleri mevcuttur. Fakat belirlenmiş en uygun antrenör davranışı diye bir şey söz konusu değildir. Antrenör davranışlarını iyi veya kötü kavramları ile ayırmak yanlıştır. Her antrenörün kendisi tarafından doğru kabul ettiği

davranışlar mevcuttur fakat antrenörlerin doğru kabul ettiği bazı davranışlar sporcuların performansına etkisi açısından uygun olmayabilir. Bu yüzden antrenörler; sporcuların özellikleri, durumsal faktörler, kendi özellikleri gibi unsurları değerlendirerek en uygun davranışı seçmelidirler. Bu seçim aşamasında ise özerklik desteği, sosyal destek ve sporcuların temel psikolojik ihtiyaçlarını tatmin edici davranışlar sergilemeye dikkat etmelidirler. Bu hususlara dikkat eden antrenörlerin; sporcularının performansını, motivasyonunu, tülenmişliğini, ahlaki davranışlarını ve takımının birlikteliğini olumlu yönde etkileyecekleri söylenebilir.

Antrenörlere Öneriler

Antrenör davranışları ile ilgili alanyazındaki araştırmalar doğrultusunda antrenörlere bazı öneriler sunulabilir. Bu doğrultuda antrenörler;

- Sporcuyla karar verme sürecine dahil etmelidir.
- Sporculardan yapmalarını istedikleri şeylerin gerekçelerini açıklamalıdır.
- Sporcuları içsel olarak motive etmelidir.
- Sporculara yönelik olarak kontrol edici bir dil kullanmamalıdır.
- Sporcuların sportif hayatları dışındaki durumlar (okul, aile vb) ile de ilgilenmelidir.
- Sporcuyla anlaşılmalıdır.
- Sporcunun kapasitesini ve yeterliklerini farketmesini sağlayacak bir iletişim şekli kullanılmalıdır.
- İyi bir iletişim becerisine sahip olmalıdır.
- Sporcusuna ve çevresine karşı dürüst olmalı ve örnek davranışlar sergilemelidir.
- Zorluklar karşısında pratik çözümler bulabilmeli, kararlı olmalı ve kendini iyi ifade edebilmelidir.
- Saha bilgisini geliştirmeli ve bunu sporcusuna aktarabilmelidir.
- İyi bir organizatör olmalıdır.
- Maddi çıkarlar uğruna sporcusunu bir araç olarak görmemelidir.
- Sporcunun performansına ve kişilik gelişimine odaklı olmalıdır.
- Sporcusunu anlayabilmelidir.
- Sporcularının fiziksel performansının gelişiminden sorumlu olmalıdır.
- Kendi yaşantısıyla sporcularına örnek olmalıdır.
- Sporcularını bireysel olarak ve takım halinde sezon boyunca, antrenmanlarda ve maçlarda motive edebilmelidir.
- Takımında ve sporcularında kendine aşırı güven ve bunun yarattığı rehabet söz konusu olduğu durumlarda onların uyarılmışlık seviyelerini optimal düzeye getirebilmeli, tersi söz konusu olduğunda ise uygun stratejiler ile birlikte stres yönetimini sağlayabilmelidir.
- Bireysel olarak sporcularının ve takımının genelini öz saygılarını destekleyici bir yaklaşım tarzına sahip olmalıdır.
- Her sporcunun potansiyelinin farkında olabilmeli ve ona uygun gelişimi sağlayabilmelidir.
- Oyuncuların sahip oldukları potansiyeli sahaya yansıtılmalarını sağlayan disiplinli ve amaçları belli antrenmanlar yaptırırken diğer yandan keyif veren bir çalışma ortamı yaratmalıdır.
- Her bir oyuncuya birey olarak önemli olduğunu hissettirebilmelidir.
- Alınacak sonuçlar ile ilgili hedeflerin yanında sporcuların deneyimlerine de odaklanmalıdır. Yani sadece sonuç odaklı değil süreç odaklı da olmalıdır.
- Alınacak herhangi bir kötü sonuç karşısında duygusal dengesini koruyabilecek ve baskıyı oyuncularının üzerinden alabilecek soğukkanlılığa sahip olmalıdır.

- Güçlü liderlik yaklaşımının yanında, oyunculardaki ve takımdaki enerjiyi sağlamak ve sürdürmek için ilham verici bir vizyon yaratmalıdır.
- Problemlerle başa çıkma konusunda oyuncu liderliği ve arkadaş ilişkileri için sporcuları cesaretlendirmelidir.
- Sporcular hata yaptıklarında güvende hissedebilecekleri bir ortam oluşturmamalıdır.
- Problemlere odaklanmak yerine oyuncuların ortaya koyduğu çabanın farkında olmalı ve onları olumlu geri bildirimlerle ödüllendirmelidir.
- Zihinsel karışıklığı ve odaklanma problemini engellemek için sporcuların algı düzeylerine uygun açık ve net talimatlar vererek, aşırı koçluktan kaçınılmalıdır (Thompson, 1995; Newman, 2009; (United Kingdom Coaching Strategy Association, 2002; Spiller 1975).

Yazarların Katkıları

Sorumlu Yazar Tuğçenur KALKAN: Makalenin literatür taramasının yapılması, yapılan literatür taramasından atıfların ve kaynakların yazılması, yazıların tümününün veya asıl bölümlerinin oluşturulmasının sorumluluklarını almak, makaleyi teslim etmeden önce imla ve yazım kurallarının kontrolünün sağlanması konusunda sorumlulukları üstlenip katkıda bulunmuştur.

2.Yazar İhsan SARI: Makalenin fikrinin oluşturulması, yapılan literatür taramasının kontrolünü sağlamak, makalenin bütünü; paragraflar ve başlıkların uyum ve düzenini kontrol etmek ve sağlamak, yazım ve imla kurallarını gözden geçirmek, makaledeki genel eksikleri bildirmek, makalenin geneline fikir ve tavsiyeler verip aynı zamanda eklemeler yaparak katkılarda bulunmuştur.

Kaynaklar

- Ahmad, H. (2014). The coach-athlete relationship in the Middle East: *Cultural considerations*.
- Amman, M. T., İkizler, H. C. & Karagözoğlu, C. (2000). *Spora Motive Etmede Sosyal Faktörlerin Etkisi*. Sporda Sosyal Bilimler. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Amorose A. J. & Anderson-Butcher D. (2015). Exploring the independent and interactive effects of autonomy-supportive and controlling coaching behaviors on adolescent athletes' motivation for sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 4(3), 206.
- Amorose, A. J. & Anderson-Butcher, D. (2007). Autonomy-supportive coaching and self-determined motivation in high school and college athletes: A test of self-determination theory. *Psychology of Sport and Exercise*, 8(5), 654-670.
- Amorose, A. J. & Horn, T. S. (2000). Intrinsic motivation: relationships with collegiate athletes' gender, scholarship status and perceptions of their coaches' behaviour. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 22, 63-84.
- Amorose, A. J., Anderson-Butcher, D., Newman, T. J., Fraina, M. & Iachini, A. (2016). High school athletes' self-determined motivation: The independent and interactive effects of coach, father, and mother autonomy support. *Psychology of Sport and Exercise*, 26, 1-8.
- Arslan, F., Ziyagil, M. A. & Bastik, C. (2018). Examination of moral decision-making attitudes of elite male basketball players and wrestlers according to variables of sport experience and mother, father education. *Universal Journal of Educational Research*, 6(3), 378-385.
- Aytunga, Oğuz, Altunkurt, Y., Yılmaz, K. & Hatipoğlu, S. (2014). Öğretmenlerin eğitim inançları ile öğrenen özerkliğini destekleme davranışları arasındaki ilişki. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(1).
- Bartholomew, K. J., Ntoumanis, N. & Thagersen-Ntoumani, C. (2009). A review of controlling motivational strategies from a self-determination theory perspective: Implications for sports coaches. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 2(2), 215-233.
- Bartholomew, K. J., Ntoumanis, N. & Thagersen-Ntoumani, C. (2010). The controlling interpersonal style in a coaching context: Development and initial validation of a psychometric scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 32(2), 193-216.
- Bartholomew, K. J., Ntoumanis, N., Ryan, R. M., Bosch, J. A. & Thagersen-Ntoumani, C. (2011). Self-determination theory and diminished functioning: The role of interpersonal control and psychological need thwarting. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(11), 1459-1473.
- Barut, A. İ. (2018). *Farklı hedef yönelimlerine sahip uniligr erkek basketbolcularının algılanan liderlik davranışı ve antrenör davranışlarını değerlendirmelerinin karşılaştırılması*. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin.

- Bekiari, A. & Sympas, I. (2015). Coaches' verbal aggressiveness and motivational climate as predictors of athletes' satisfaction. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 318-329.
- Bentley, J. (2003). *İnsanları Motive Etme* (Çev. O. Yıldırım). İstanbul: Hayat Yayınevi.
- Black, S. J. & Weiss, M. R. (1992). The relationship among perceived coaching behaviors, perceptions of ability, and motivation in competitive age-group swimmers. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 14(3), 309-325.
- Cairney, J., Clark, H. J., Kwan, M. Y., Bruner, M. & Tamminen, K. (2018). Measuring sport experiences in children and youth to better understand the impact of sport on health and positive youth development: Designing a brief measure for population health surveys. *BMC Public Health*, 18(1), 1-9.
- Çalışkan, G. (2001). *Liderlik açısından antrenör davranışlarının sporcu performansı üzerine etkisinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Canlı, U., Taşkın, C. & Kurt, C. (2021). Çoklu beceri hareket eğitimi programı: okul öncesi çocuklarda vücut kompozisyonu ve motor performans değişimleri. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 156-167.
- Carlson, C. (2011). The "playing" field: Attitudes, activities, and the conflation of play and games. *Journal of the Philosophy of Sport*, 38(1), 74-87.
- Çelik, V. O. (2015). Spor alanında karizmatik liderlerin grup bütünlüğü üzerindeki etkileri. *The Journal of Academic Social Science*, 14(3), 104-122.
- Chan, D. K. C., Dimmock, J. A., Donovan, R. J., Hardcastle, Sarah, Lentillon-Kaestner, V. & Hagger, M. S. (2015). Self-determined motivation in sport predicts anti-doping motivation and intention: A Perspective From The Trans-Contextual Model. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 18(3), 315-322.
- Chelladurai, P. (1984). Discrepancy between preferences and perceptions of leadership behavior and satisfaction of athletes in varying sports. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 27-41.
- Chelladurai, P. (1990). Leadership in sports: a review of relevant research. *International Journal of Sport Psychology*, 21, 328-354.
- Chelladurai, P. (1993). Leadership. In R. N. Singer, M. Murphy & L. K. Tennant (Eds.). *Handbook Of Research On Sport Psychology* (Pp. 647-671).
- Chelladurai, P. (2007). *Leadership in sports. Handbook of sport psychology*, 3, 113-135.
- Chelladurai, P. & Carron, A. (1978). Leadership. Canadian Association for Health, Physical Education, and Recreation Sociology of Sport Monograph Series A. Calgary, AB: *University of Calgary*.
- Cheval B, Chalabaev A, Quested E, Courvoisier D.S. & Sarrazin P. (2017). How perceived autonomy support and controlling coach behaviors are related to well-and ill-being in elite soccer players: A within-person changes and between-person differences analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 28, 68-77.
- Coutu, D., Kauffman, C., Charan, R., Peterson, D. B., Maccoby, M. & Scoular, P. A. (2009). What can coaches do for you. *Harvard Business Review*, 87(1), 91-97
- Cranmer, G. A. & Myers, S. A. (2015). Sports teams as organizations: A leader-member exchange perspective of player communication with coaches and teammates. *Communication & Sport*, 3(1), 100-118
- Cross, J.L. & Lyle, J. (1999). The coaching process: principles and practice for sport. Butterworth Heinemann, Oxford. *Coaching Philosophy and Coaching Behavior* (s.25-46).
- Cruickshank, A., ve Collins, D. (2015). The sport coach. in i. o'boyle, d. murrey ve p. cummins, leadership in sport, abingdon, oxon: routledge, 155-172.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). "Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian psychology/Psychologie Canadienne*, 49(1), 14.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M., (1985). *Intrinsic motivation and self determination in human behavior*, Newyork Plenum
- Defreese, J. D. & Smith, A. L. (2014). Athlete social support, negative social interactions, and psychological health across a competitive sport season. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 36(6), 619-630.
- Durak, N. (2011). Gelenek ve modernite etkileşimi bağlamında spor etiği. *Stileyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(27), 43-63.
- Durdubaş, D. (2013). Bir sezon boyunca takım hedef belirleme yoluyla uygulanan takım oluşturma müdahalesinin takım sargınlığı ve motivasyonel iklim üzerine etkisinin belirlenme. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, K. (2005). *Futbolda Kenar Yönetimi*, Morpa Yayın Evi, S. 10, İstanbul.
- Erkal, E. M., Güven, Ö. & Ayan, D. (1986). *Sosyolojik açıdan spor*. MEG Ve SB Beden Terbiyesi Ve Spor Genel Müdürlüğü Milli Eğitim Basımevi, 57.
- Felton L, Jowett S. (2013). "What do coaches do" and "how do they relate": their effects on athletes' psychological needs and functioning. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 23(2), 130-139.
- Fenton SA, Duda JL, Quested E. & Barrett T. (2014). Coach autonomy support predicts autonomous motivation and daily moderate-to-vigorous physical activity and sedentary time in youth sport participants. *Psychology of Sport and Exercise*, 15(5), 453-463
- Festinger, L., Back, K., Schachter, S., Kelley, H. H. & Thibaut, J. (1950). Theory and experiment in social communication. *Ann Arbor: Research Center for Dynamics, Institute for Social Research, University of Michigan*.
- Gaudreau, P., Morinville, A., Gareau, A., Verner-Filion, J., Green-Demers, I. & Franche, V. (2016). Autonomy support from parents and coaches: Synergistic or compensatory effects on sport-related outcomes of adolescent athletes? *Psychology of Sport and Exercise*, 25, 89-99.
- Gould, D., Guinan, D., Greenleaf, C., Medbery, R. & Peterson, K. (1999). Factors affecting olympic performance: perceptions of athletes and coaches from more and less successful teams. *The Sport Psychologist*, 13(4), 371-394.
- Gülcan N. Y. (2015). Discussing the importance of teaching ethics in education. *Social and Behavioral Science*, 174, 2622-2625.
- Gustafsson H, Martinent G, Isoard-Gautheur S, Hassmén P. & Guillet-Descas E. (2018). Performance based self-esteem and athlete-identity in athlete burnout: A person-centered approach. *Psychology of Sport and Exercise*. 38, pp. 56-60.
- Güvendi, B. & Keskin, B. (2020). Sporcuların antrenörlerinden algıladıkları etik dışı davranış algısına göre saldırganlık ve öfke davranışlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 134-145.
- Güvendi, B. & Türksoy Işım, A. (2019). Moral disengagement level of team athletes depending on unethical behaviors they perceived from their coaches. *Journal of Education and Learning*, 8(4), 83-92.
- Holec, H. (1991). Autonomie de l'apprenant: de l'enseignement à l'apprentissage. *Education Permanente*, 107, 1-5.
- Ice & Asoif (2012). International sport coaching framework (Version 1.1), *Human Kinetics, Champaign, Illinois, United States*.

- Isoard-Gauthier S, Guillet-Descas E, Lemyre PN. (2012). A prospective study of the influence of perceived coaching style on burnout propensity in high level young athletes: Using a self-determination theory perspective. *The Sport Psychologist*, 26(2), 282-298.
- Jowett S. & Cockerill I. (2002). Incompatibility in the coach-athlete relationship. In: Cockerill I, ed. *Solutions in Sport Psychology*. London: Thompson Learning.
- Jowett, S. (2005). The coach-athlete partnership. *The Psychologist*, 18(7), 412-415.
- Jowett, S. (2012). The coach-athlete relationship. *The Sport and Exercise Scientist*.
- Jowett, S. Ntoumanis (2004). The coach-athlete relationship questionnaire: development and initial validation. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 24:245-257.
- Jowett, S. Ve Cockerill, M. (2003). Olympic medallists' perspective of the athlete-coach relationship. *Psychology of Sport and Exercise*, 4, 313-331.
- Jowett, S., & Meek, G. A. (2000). The coach-athlete relationship in married couples: An exploratory content analysis. *The Sport Psychologist*, 14(2), 157-175.
- Karakoç, Ö., Yüksek, S., Aydın, A. D., Karakoç, B., Yetiş, Ü. & Baydil, B. (2011). Milli takım düzeyindeki erkek judocuların kulüp antrenörlerinde gözlemledikleri etik dışı davranışlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 321-332.
- Kipp, L. E. & Weiss, M. R. (2013). Social influences, psychological need satisfaction, and well-being among female adolescent gymnasts. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 2(1), 62.
- Kırkbir, F., Zengin, S., & Aydemir, B. (2021). Elit seviyedeki tekvondo sporcularına göre antrenör davranışlarının incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(2), 66-73.
- Koç, Ş. (1994). *Spor psikolojisine giriş*. Saray Medikal Yayıncılık. Konter, E. (2006). *Spor Psikolojisi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kosiewicz, J. (2014). Sport beyond moral good and evil. *Physical Culture and Sport. Studies and Research*, 62(1), 22-30.
- Li C, Zhu Y, Zhang M, Gustafsson H. & Chen T. (2019). Mindfulness and Athlete Burnout: A Systematic Review and MetaAnalysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(3), 449.
- Lumpkin, A., Stoll, K. S., Beller, & M. J. (2003). *Sport ethics: application for fair play* (3rd Ed.). USA: Mcgrawhill.
- Lyle J. (2002). *Sports Coaching Concepts: A Framework for Coaches' Behavior*, Routledge, London,.
- Lyle, J. & Cushion, C. (2016). *Sport coaching concepts: A framework for coaching practice*. New York: Routledge.
- Morali, S. (1994). *Takım sporlarında, takım birlikteliğinin ve dayanışmasının ölçülmesi*. Ege Üniversitesi Doktora Tezi, 13.
- Newman, M. (2009). *Emotional capitalists: The new leaders*. John Wiley & Sons.
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N. & Treasure, D. (2003). Perceived motivational climate in male youth soccer: relations to social-moral functioning, sportspersonship and team norm perceptions. *Psychology of Sport and Exercise*, 4(4), 397-413.
- Palou, P., Ponseti, F. J., Cruz, J., Vidal, J., Cantallops, J., Borràs, P. A. & Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gamesmanship and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and Motor Skills*, 117(1), 290-303.
- Peláez, S., Aulls, M.W., Rossi, A. & Bacon, S.L. (2013). The coach as a contributor to the socio-moral context: a literature review. *Psychology Research*, 3(3), 113-128.
- Quested E, Duda JL. (2011). Perceived autonomy support, motivation regulations and the self-evaluative tendencies of student dancers. *Journal of Dance Medicine & Science*, 15(1), 3-14.
- Raedeke TD, Lunney K. & Venables K. (2002). Understanding athlete burnout: Coach perspectives. *Journal of Sport Behavior*, 25(2), 181-206
- Raedeke, T. D. & Smith, A. L. (2009). *The athlete burnout questionnaire manual* (Vol. 4). Fitness Information Technology.
- Reddiford, G. (1998). Cheating and self-deception in sport. In M. J. McNamee, & S. J. Parry (Eds.), *Ethics And Sport* (Pp. 225-239). E And F.N. Spon.
- Riemer, H. A. & Chelladurai, P. (1998). Development of the athlete satisfaction questionnaire (ASQ). *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(2), 127-156.
- Rutten, E. A., Stams, G. J. J., Biesta, G. J., Schuengel, C., Dirks, E. & Hoeksma, J. B. (2007). The contribution of organized youth sport to antisocial and prosocial behavior in adolescent athletes. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(3), 255-264.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55 (1), 68-78.
- Sabido, F., Milazzo, V. J., Hobson, R. W. & Duran, W. N. (1994). Skeletal muscle ischemia-reperfusion injury: a review of endothelial cell-leukocyte interactions. *Journal of Investigative Surgery*, 7(1), 39-47.
- Sarı, İ. (2019). Antrenörden algılanan özerklik desteği ve sporcuların özerk güdülenmesi arasındaki ilişki: bir meta-analiz çalışması. *Sportmetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*. 17(2), 110-125.
- Sarı, İ. & Bulut, Y. (2020). Antrenörlük mesleğine yönelik tutum ölçeği: üniversite öğrencileri için geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türkiye Klinikleri Spor Bilimleri*, 12(1).
- Sarı, İ. & Köleli, N. Y. (2020). Antrenör kaynaklı destekleyici ve kısıtlayıcı güdüsel iklimin sporcuların tükenmişlik ve ahlaki karar alma tutumları ile ilişkisi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 31(2), 69-82.
- Scharle, A. & Szabo, A. (2000). *Learner autonomy a guide to developing learner responsibility*. United Kingdom, Cambridge University Press.
- Spiller, H.J. (1975). Die ergenschaffen des spitzenrainers und seine ausbildungleistungssport. *Frankfurt: Germany*.
- Stirling, A. E. & Kerr, G. A. (2009). Abused athletes' perceptions of the coach-athlete relationship. *Sport in Society*, 12(2), 227-239.
- Stornes, T. (2001). Sportspersonship in elite sports: on the effects of personal and environmental factors on the display of sportspersonship among elite male handball players. *European Physical Education Review*, 7(3), 283-304.
- Sunay, H. (1997). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün uyguladığı antrenör eğitimi programlarının değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(4), 44-60.
- Sunay, H. (2013). Coaching practises of first and second league women-men volleyball coaches in Turkey. *Life Sciences Journal*. 10(7):556-561.
- Taylor, B. (2006). Coaching. In Ferrero, F. (Ed.). *British canoe union, coaching handbook*. Wales: Pesda Press.
- The United Kingdom Coaching Strategy Association (2002, April). Sport Coach, Coaching. Retrieved April 26, 2002, web: <http://www.brainmac.demon.co.uk/coaching.htm>
- Thompson, J. (1995). Positive coaching: Building character and self-esteem through sports. *Balance Sports Pub*.
- Treasure, D. & Roberts, G.C. (1998). Relationship between female adolescents achievement goal orientations, perceptions of motivational climate, belief about success and sources of satisfaction in basketball. *International Journal of Sport Psychology*, 29(3), 211-230.

- Vallerand, R. J. & Losier, G. F. (1999). An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Journal of Applied Sport Psychology, 11*(1), 142-169.
- Vealey, R. S., Armstrong, L., Comar, W. & Greenleaf, C. A. (1998). Influence of perceived coaching behaviors on burnout and competitive anxiety in female college athletes. *Journal of Applied Sport Psychology, 10*(2), 297-318.
- Wang, P. (2011). Constructivism and learner autonomy in foreign language teaching and learning: to what extent does theory inform practice? *Theory and Practice in Language Studies, 1*(3), 273-277.
- Weiss, M. R. & Friedrichs, W. D. (1986). The influence of leader behaviors, coach attributes, and institutional variables on performance and satisfaction of collegiate basketball teams. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 8*(4), 332-346.
- West, L. (2016). Coach-athlete communication: Coaching style, leadership characteristics, and psychological outcomes.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).